

Záróbeszámoló

RITKAFÖLDFÉMEK KINYERÉSE ÉS MÁSODLAGOS NYERSANYAGOK ELŐÁLLÍTÁSA A VÖRÖSISZAP KOMPLEX HASZNOSÍTÁSA KERETÉBEN
GINOP-2.2.1-15-2017-00106

2023. október 10.

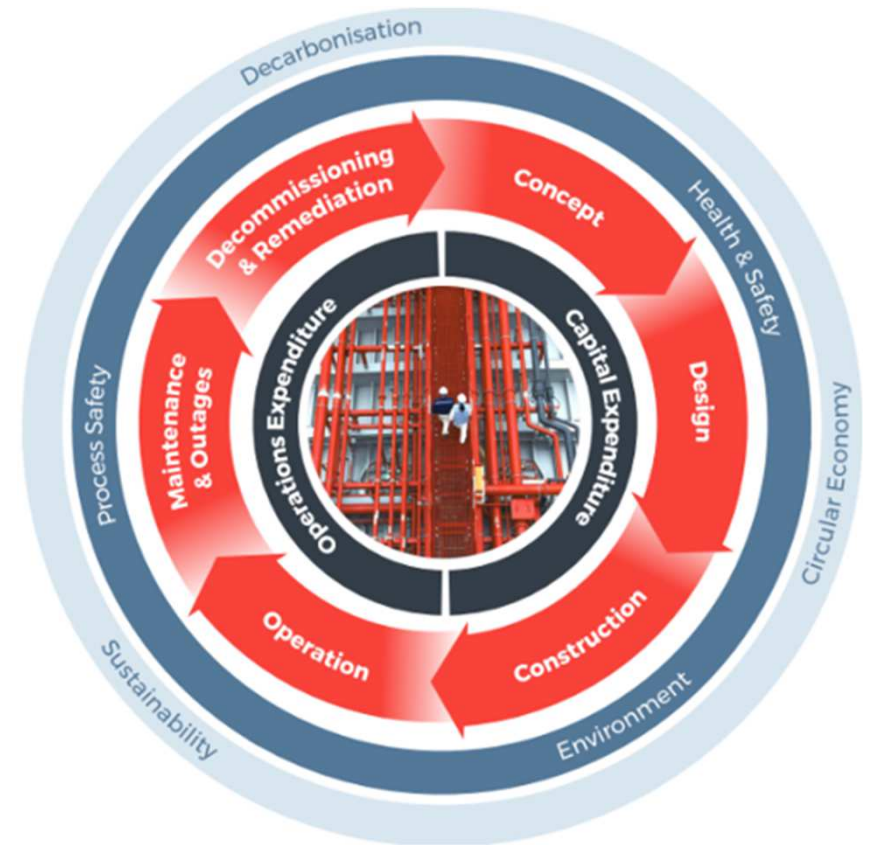
Golder Associates

Member of WSP

Golder Associates (Magyarország) Zrt.

Cégünk 1992-ben alakult a Golder Associates magyarországi leányvállalataként. A WSP-vel történt, 2021-es egyesülést követően cégünk a világ egyik vezető környezetvédelmi és mérnöki tanácsadó cégének része. Világszerte közel 600 irodánkban, közel 70.000 alkalmazottal biztosítunk tervezési, műszaki, mérnöki és management szolgáltatásokat az építő- és közlekedési-, infrastruktúra-fejlesztési-, környezetvédelmi-, gyártó- és energiaipari megbízóink számára.

Magyarországi irodánk környezetvédelmi, földtani, vízföldtani és geotechnikai kérdésekben nyújt műszaki segítséget, speciális építőmérnöki és tanácsadási szolgáltatásokat hazai és nemzetközi ügyfeleink számára.

Magyarországi alapszolgáltatásaink

Környezetvédelmi és EBK tanácsadás

- Környezetvédelmi és EBK megfelelőségi auditok
- Környezetvédelmi és műszaki átvilágítás
- Környezeti hatásvizsgálatok
- Környezetvédelmi engedélyezés (pl. IPPC, vízhasználat, hulladékgazdálkodás)
- Szennyezett terület kezelése: helyszíni felmérés, kármentesítés tervezés és kivitelezés, monitoring,

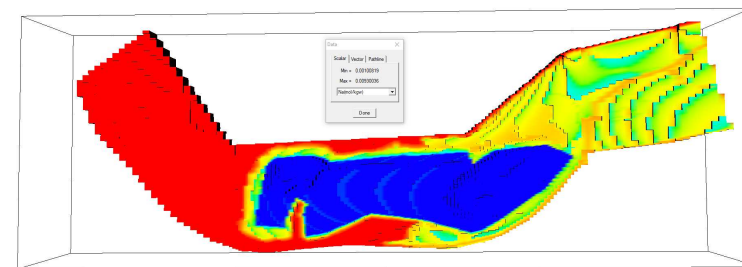
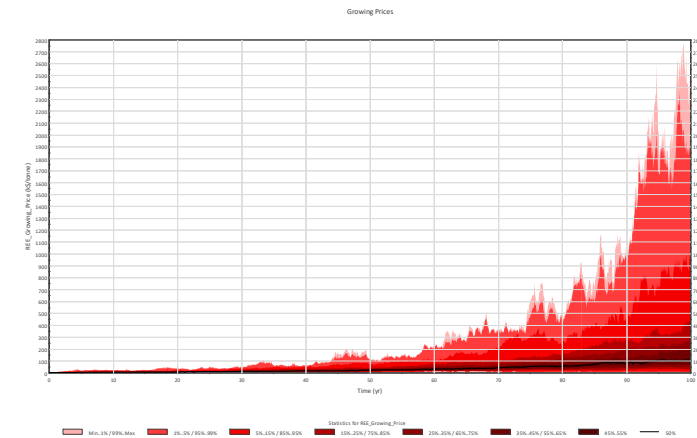
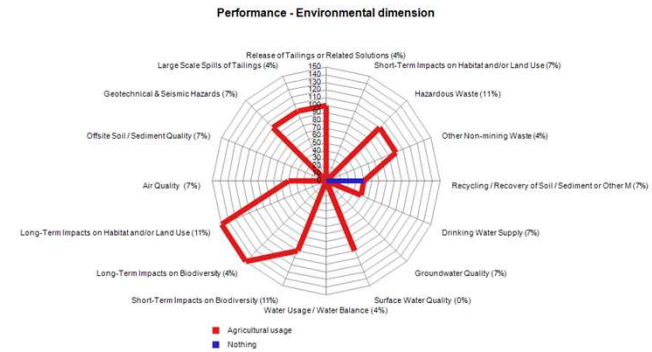
Földtudományok

- Földtani és vízföldtani szakértés
- Vízföldtani, földtani modellezés
- Térinformatikai szolgáltatások, geodézia
- Kútvizsgálatok (kúthidraulika, hidropesztés)
- Biztonság- és kockázatértékelés

Projekt tevékenység

- **Komplex megközelítés, integrált értékelés**
 - Környezeti hatások, kockázatok becslése
 - GoldSim modellezés, ásványvagyon becslés, hasznosíthatósági számítások
 - Geokémiai modellezés, tervezett hasznosítás hatásai
 - Megvalósíthatósági tanulmány
 - Karbonlábnyom és klímasemlegesség vizsgálat

Vörösiszap jellemzői, hasznosítás

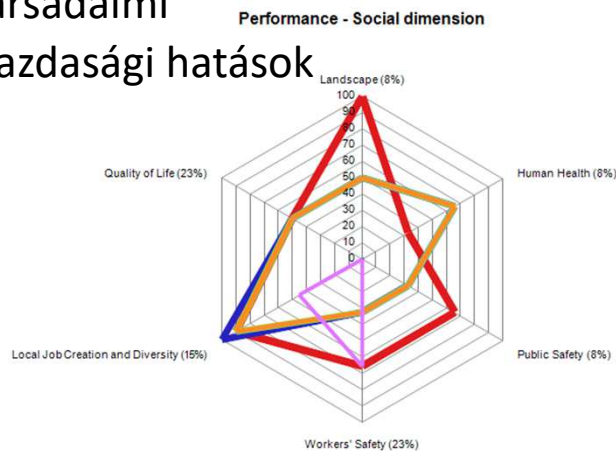
- Részecskeméret, kiporzás (3-8 µm)
- Tixotróp, víztartalom, lúgos kémhatás (pH 11-13 → 9-10)
- Csurgalékvíz vizsgálatok
 - Anionok (szulfát, nitrát)
 - Fémek, félfémek (Al, Fe, Mo, B, Na, Zn, As)

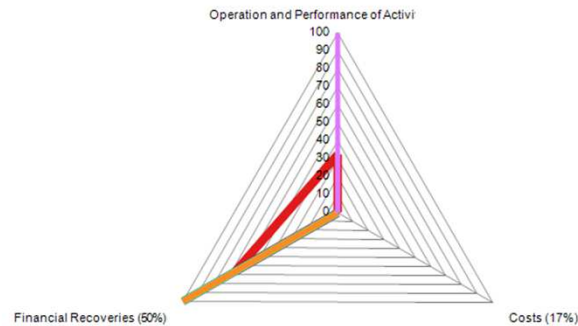
GoldSET[®]

Különböző hasznosítások komplex értékelése

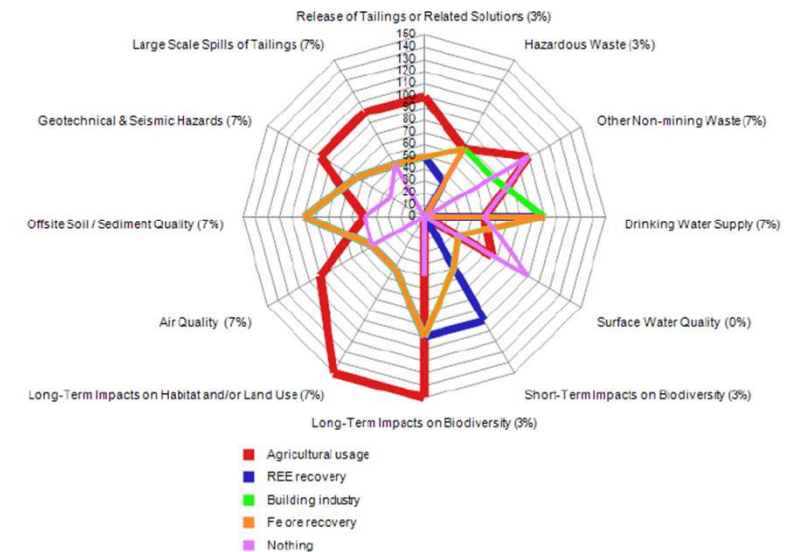
- Környezeti
- Társadalmi
- Gazdasági hatások

Performance - Economic di

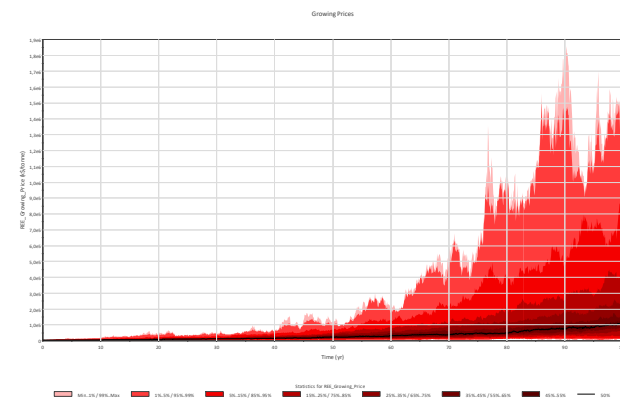
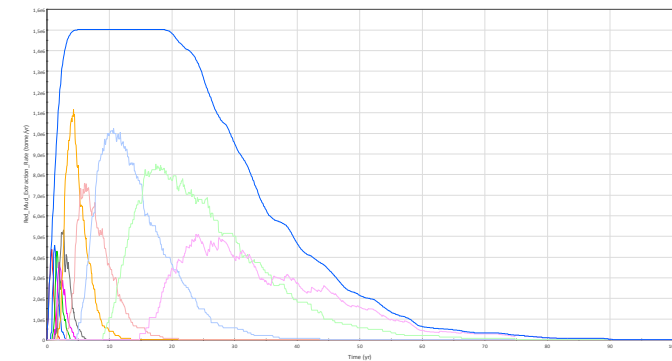
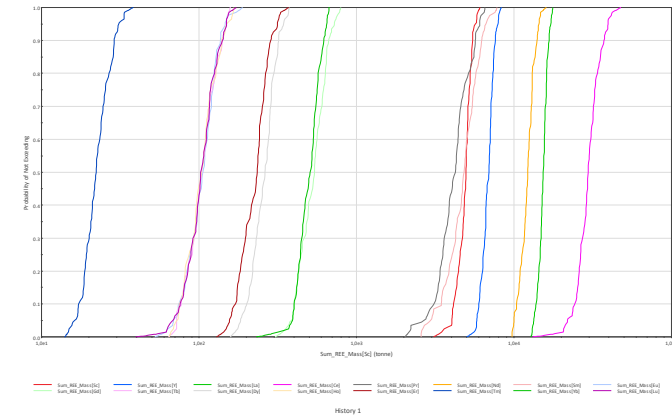

Performance - Environmental dimension

GoldSim modellezés

- Valószínűségi alapú modellezés, eredmények statisztikai kiértékelése
- Ásványvagyonbecslés és készletértékelés
 - Vörösiszap mennyiségek meghatározása a tározókban
 - Főelem, ritkaföldfémek, nyomelemek mennyiségek becslése
- Technológiák sikerességének költség-haszon elemzése, összehasonlítása
 - Kitermelés ütemének meghatározása
 - Fémárak változásának becslése
 - Lehetséges feldolgozási technológiák sikerességének becslése,
 - Egyéb hasznosítások (cement alapanyag, talajjavító)
 - Költségek és bevételek CAPEX-OPEX elemzése

Ásványvagyon becslés eredmények

- Vörösiszapban levő fő elemek (millió tonna) és ritkaföldfémek mennyisége (tonna)

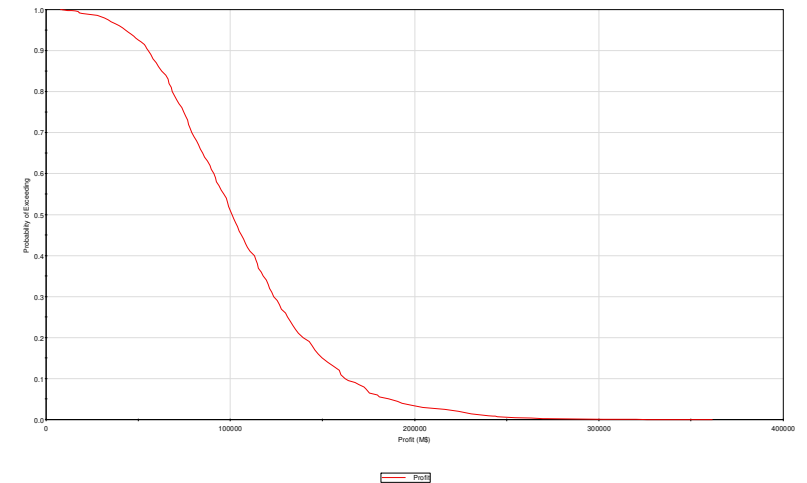
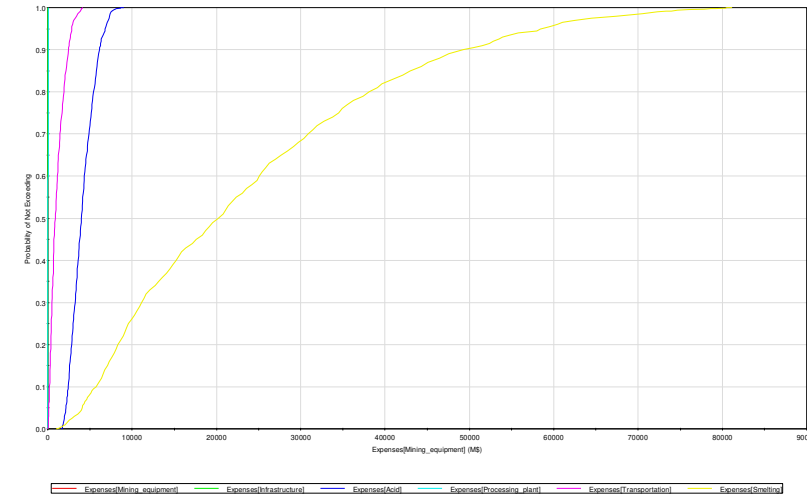
elem	tömeg			oxid	tömeg		
	min	medián	max		min	medián	max
Al	1,455	1,955	2,360	Al ₂ O ₃	5,496	7,386	8,915
Fe	5,564	6,576	7,569	Fe ₂ O ₃	15,899	18,789	21,625
Na	0,677	0,839	1,038	Na ₂ O	1,825	2,263	2,800
Ti	0,971	1,090	1,348	TiO ₂	1,618	1,816	2,247
V	0,016	0,021	0,025	V ₂ O ₅	0,057	0,074	0,088

elem	tömeg			oxid	tömeg		
	min	medián	max		min	medián	max
Sc	3106	4957	6071	Sc ₂ O ₃	9527	15204	18617
Y	5041	6920	8288	Y ₂ O ₃	12800	17573	21047
La	12895	15328	17628	La ₂ O ₃	30243	35950	41345
Ce	13635	29560	47308	CeO ₂	16751	36317	58122
Pr	2028	4250	6554	Pr ₂ O ₃	4748	9949	15339
Nd	9698	12217	15918	Nd ₂ O ₃	22628	28507	37143
Sm	2565	4804	7782	Sm ₂ O ₃	5952	11147	18055
Eu	52,74	105,49	188,15	Eu ₂ O ₃	122	244	435
Gd	305	539	793	Gd ₂ O ₃	704	1244	1828
Tb	64,14	104,05	157,87	Tb ₂ O ₃	147	239	363
Dy	158	262	372	Dy ₂ O ₃	363	602	855
Ho	64,77	103,67	166,38	Ho ₂ O ₃	148	237	381
Er	129	233	367	Er ₂ O ₃	297	534	841
Tm	14,08	22,14	37,81	Tm ₂ O ₃	32,15	50,57	86,36
Yb	237	508	671	Yb ₂ O ₃	541	1158	1528
Lu	41,11	102,60	171,35	Lu ₂ O ₃	93,51	233,35	389,69

	Elem	Felhasználás
Könnyű ritkaföldfémek (LRFF)	Lantán	hibrid motorok, fémötvözetek
	Cérium	autó katalizátorok, olajfimonítás, fémötvözetek
	Prazeodímium	mágnesek
	Neodímium	autó katalizátorok, olajfimonítás, laptopok merevlemezei, mobiltelefonok, hibrid motorok
	Szamárium	mágnesek
	Európium	televíziók és monitorok vörös színe
Nehéz ritkaföldfémek (HRFF)	Terbium	lumineszcens és fluoreszcens anyagok, állandó mágnesek
	Diszpróziium	állandó mágnesek, hibrid motorok
	Erbium	lumineszcens és fluoreszcens anyagok
	Ittrium	vörös szín, fluoreszcens lámpák, kerámiák, fémötvöző anyagok
	Holmium	üveg festékek, lézerek
	Túlium	orvosi röntgen-sugaras műszerek
	Lutécium	olajfimonításhoz katalizátorok
	Itterbium	lézerek, acélötvözetek
Gadolínium	mágnesek	

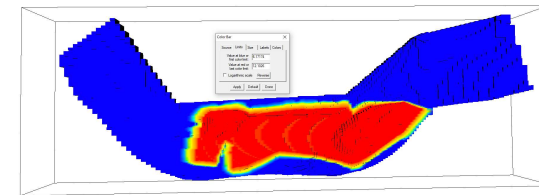
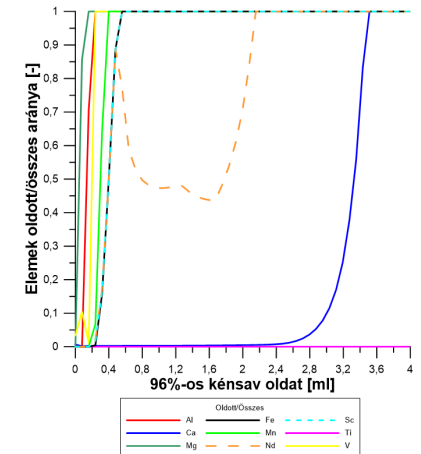
Másodnyersanyag kinyerés költsége, bizonytalanság

- A számítások a laboratóriumi vizsgálatok eredményeire, modellezési eredményekre alapulnak – a tényleges ipari technológiai kidolgozását követően ez pontosítást igényel
- A fémárak becsléséhez a jelenlegi trendeket használtuk fel
- Megoldandó technológiai feladat a fémek (elsősorban ritkaföldfémek) egymástól való elszeparálása, dúsítása és magas tisztaságú fémek (fém-oxidok) előállítása
- Cementipari felhasználás, talajjavítás a legkönnyebben kivitelezhető hasznosítás, azonban a legkisebb profittal rendelkezik
- Az egyik legjelentősebb működési költség a lúgos kémhatás semlegesítéséhez szükséges savak beszerzése, alkalmazása és a kohósítás költsége

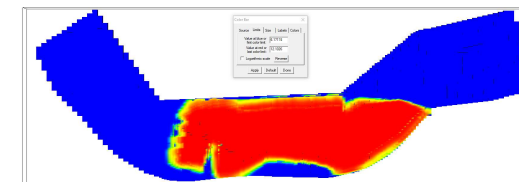

Geokémiai modellezés, transzport folyamatok

- **A vörösiszap savas kezelésének várható hatásai**
 - Különböző savazási eljárások (tömény sósav, kénsav, salétromsav, foszforsav) hatékonyságának értékelése
 - Laboreredményekkel való összehasonlítás
 - Geokémiai átalakulások vizsgálata
- **1 és 3 dimenziós reaktív transzport modellek**
 - Geokémiai összetétel felhasználása
 - A tározó földtani-vízföldtani viszonyainak beépítése
 - Magára hagyott eset, bolygatás, szén-dioxidos kezelés hatásának összehasonlítása

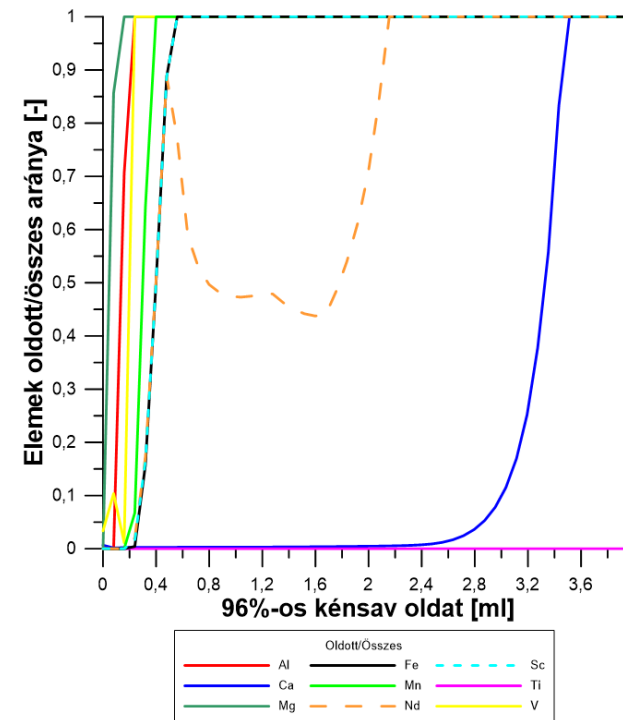
Time = 0 years

Time = 10 years

Savas kezelés hatásának modellezése (PHREEQC)

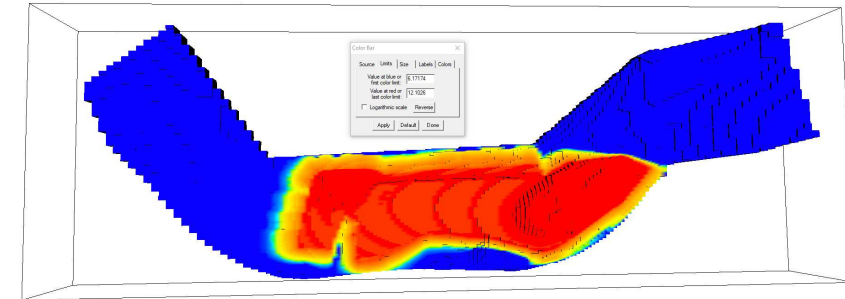
- **Száraz és nedves vörösiszap minta modellezése**
 - Különböző összetétel
 - Az egyes elemek beoldódása, az ásványos fázisok átalakulása más ütemben zajlik a két minta esetén, alapvetően ugyanazok a folyamatok mennek végbe, más mennyiségű sav hozzáadásának hatására.
 - Általában a nedves minta kezeléséhez szükséges nagyobb mennyiségű sav adagolása
- **A főelemek beoldódását vizsgálva szinte minden esetben a vanádium oldódik be leghamarabb, ez még a desztillált vizes hígításnál is megfigyelhető. Ezt követik a magnézium, kalcium, alumínium, és végül a vas.**
- **A legjobban használható savak a kénsav és a sósav. A ritkaföldfémek és a szkandium egyszerre oldódnak be a főelemekkel, és csak extrém alacsony pH mellett.**

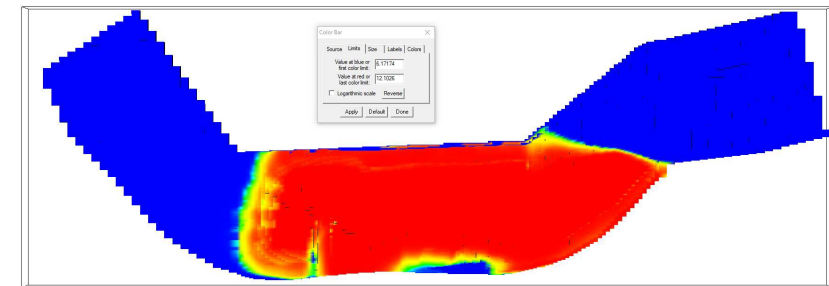
Tömegszáza lékos összetétel	N-V-7-1 nedves iszap	N-V-7-12 száraz iszap
Nedvesség	39,5	18,5
Vízvesztés ég (%)	10,3	12,7
Al ₂ O ₃	14,62	12,59
SiO ₂	11,5	12,4
Fe ₂ O ₃	36,88	46,49
TiO ₂	3,5	2,05
V ₂ O ₅	0,18	0,17
CaO	8,22	8,62
MgO	0,87	2,04
ZnO	0,022	0,032
MnO ₂	0,37	0,27
Sc	0,0073	0,0068
Nd	0,02	0,02
Na ₂ O	9	9
P ₂ O ₅	0,75	0,75
CO ₂	2,5	2,5
SO ₃	1,15	1,15
C	0,175	0,175

Reaktív transzport modellezése (PHAST)

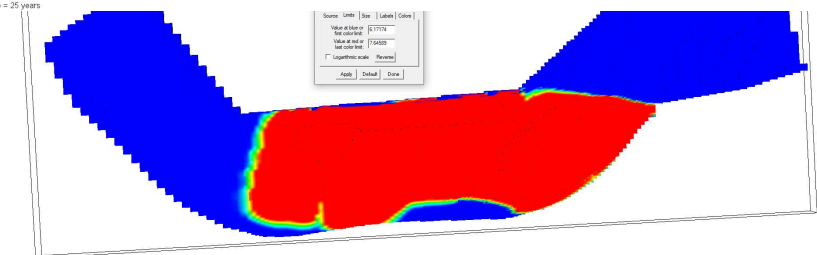
- **3D geokémiai modell az alábbi esetekre**
 - Helyben marad, nincs változás
 - Bolygatás, feldolgozás
 - Szén-dioxidos kezelés
- **Talajvíz pH változása, fém komponensek kockázata kisebb**
- **Bolygatáskor nagyobb beszivárgás, nagyobb mértékű hatás a felszín alatti közegre**
- **Semlegesítéskor kockázatok minimalizálódása, fém kioldódás nem jellemző**

Time = 25 years

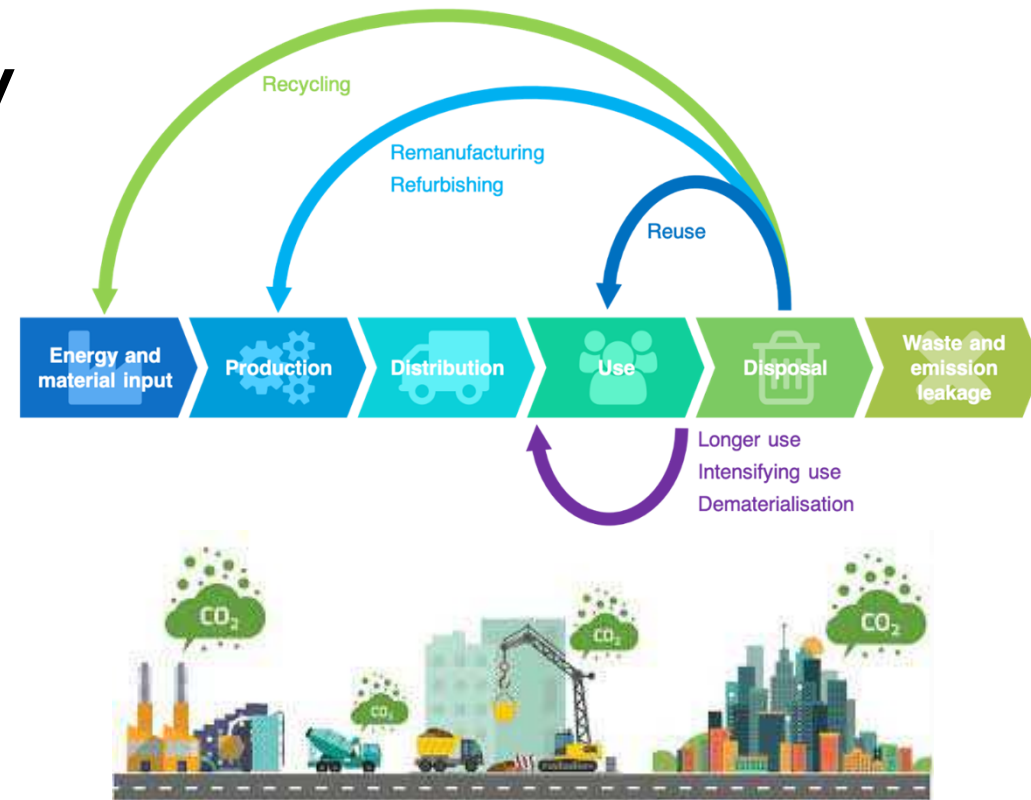
Time = 25 years

Time = 25 years

Megvalósíthatósági tanulmány

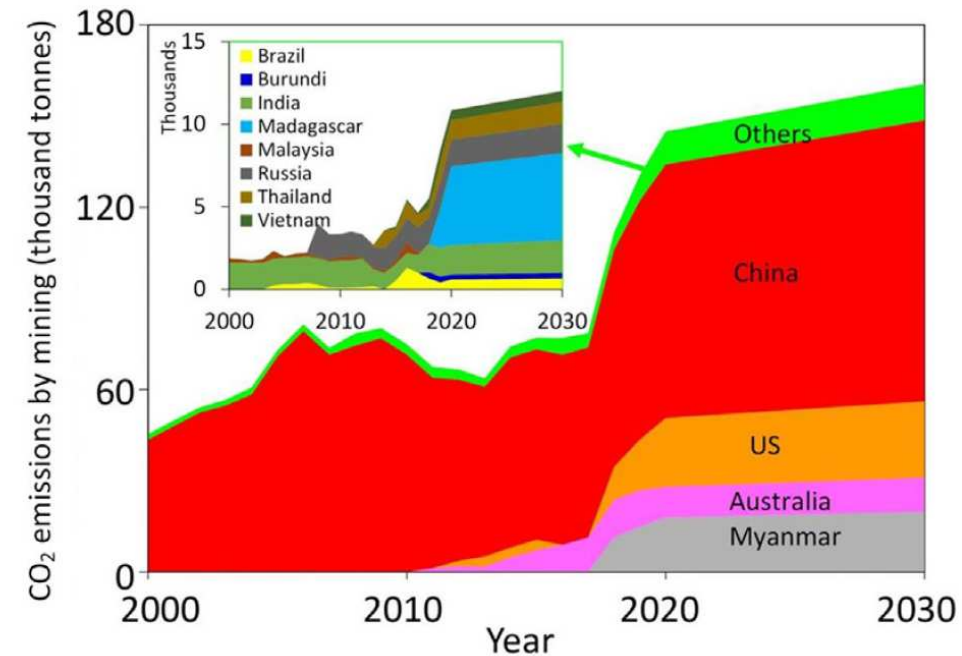
- Körforgásos gazdaság
 - Karbonlábnyom
 - Klímasemlegesség
-
- Kitermelés – szállítás
 - Helyben történő semlegesítés
 - Mezőgazdasági célú hasznosítás
 - Építőipari hasznosítás
 - Nyersanyag kinyerés

Megvalósíthatósági tanulmány

Karbonlábnyom:

- Alumínium gyártás
 - Bányászat: 0,4 t CO₂ / t
 - Timföld gyártás: 2,6 t CO₂ / t
 - Olvasztás: 5,7 t CO₂ / t
- Szállítás: 0,001 CO₂ / km
- Mezőgazdasági hasznosítás (műtrágya kiváltása): 9,3 t CO₂ / 1 t műtrágya
- Fémkinyerés: 86,7 Mt CO₂/év (összes létesítmény, 2016)
- Ritkaföldfémek kinyerése: 170 kt CO₂/év (2030-ra, becslés)
- Cementgyártás: 3,6 Gt CO₂/év (teljes ÜHG 8%-a) – kb. 20%-al csökkenthető (30%-os részarányal számolva)

A **karbonlábnyom** azt mutatja, hogy egy cég tevékenysége, egy ember életmódja vagy egy termék életciklusa nyomán mennyi üvegházhatású gáz (ÜHG) kerül közvetlen és közvetlenül a levegőbe. A karbonkibocsátás az összes üvegházhatású gáz kibocsátást jelenti.

Éghajlatváltozással összefüggő kockázatok

Érzékenységvizsgálat: a tervezett beruházás éghajlatváltozás iránti érzékenységének vizsgálatát jelenti az éghajlati paraméterek segítségével.

Kitettség: a beruházás megvalósításának helyszíne (és vélelmezett hatásterülete) ki van-e téve - ha igen, milyen mértékben - a releváns éghajlati paramétereknek, amelyekre a létesítmény vagy annak működése érzékeny.

Sérülékenység

	Éghajlati paraméter változása	Üzemi létesítmények
1.	Felszíni levegő átlaghőmérsékletének lassú növekedése	közepes
2.	Hőhullámos napok számának növekedése	közepes
3.	Fagyos napok számának növekedése	alacsony
4.	Éves csapadékmennyiség csökkenése	alacsony
5.	Csapadékesemények intenzitásának növekedése	közepes
6.	Száraz időszak hosszának növekedése	alacsony
7.	Viharos időjárási események intenzitásának növekedése (pl. széllökések)	közepes
8.	Megnövekedő UV sugárzás, csökkent felhőképződés	közepes
9.	Árhullámok gyakoriságának és intenzitásának növekedése	magas
10.	Villámárvíz gyakoriságának és intenzitásának növekedése	magas
11.	Belvíz kialakulás gyakoriságának növekedése	közepes
12.	Erdőtűzek gyakoriságának növekedése	magas
13.	Tömegmozgás (talajmozgás) gyakoribb előfordulása	magas

	Éghajlati paraméter változása	Beruházási terület kitettsége (2021-2050)
1.	Felszíni levegő átlaghőmérsékletének lassú növekedése	közepes
2.	Hőhullámos napok számának növekedése	alacsony
3.	Fagyos napok számának csökkenése	alacsony
4.	Éves csapadékmennyiség	alacsony
5.	Csapadékesemények intenzitásának növekedése	alacsony
6.	Száraz időszak hosszának növekedése	alacsony
7.	Viharos időjárási események intenzitásának növekedése	alacsony
8.	Megnövekedő UV sugárzás	alacsony
9.	Árvíz	alacsony
10.	Villámárvíz	alacsony
11.	Belvíz	alacsony
12.	Erdőtűz	alacsony
13.	Talajmozgás, tömegmozgás	alacsony

Köszönöm a figyelmet!

László Tamás
tamas.laszlo@wsp.com

